

honestum; quod esset importabile pondus, et res sexcentis implexa scrupulis, sed sufficit virtualis, ut diximus: unde quamvis aliquis accedens ad mensam, non cogitat de conservatione vitæ, sed solum de cibi delectatione, ut ait Gonet, non propterea peccat, quia talem delectationem, saltem virtualiter, vult propter conservationem vitæ, sicque non inordinatè illam appetit. Hactenus de Actibus Humanis, eorumque Principiis et Moralitate.

TRACTATUS DE PECCATIS.

CAPUT I.

DE PECCATO IN GENERE.

DUBIUM I.

¶ Quid est peccatum? — 2. Quæ conditiones requirantur ad peccatum? — 3. Quid notandum circa Advertentiam requisitam ad peccandum? — 4. An ad peccatum mortale requiratur formalis advertentia, vel sufficiat virtualis? — 5. Quid notandum circa Consensum requisitum ad peccandum? — 6. An peccet graviter, qui negativè se habet quoad motus inordinatos? — 7. Quid, si sint motus carnales? — 8. Quæ remedia quoad ipsos? — 9. An teneamur iis resistere, si adsit causa non resistendi? — 10. Quomodo, et à quo tempore imputentur peccata omissionis? — 11. An peccatum veniale sit contra Legem Divinam?

1. — « RESP. I. Est transgressio legis, sive (ut ait *Tolet.*) est voluntarius recessus à Regula Divina; per quam regulam intelligitur præceptum tam naturale, et humanum, quam Divinum: per recessum intelligitur actus, vel ejus omissio, qui sit non tantum voluntarius, sed etiam liber, cum aliqua actuali advertentia malitiæ, quod addo, quia, ut docet *Sanch. i. mor. c. 16. cum Vasq. Bon. d. 2. q. 1. p. 3. n. 3 et 12. etc.* non sufficit ad actum peccaminosum libertas, et advertentia quævis virtualis, vel interpretativa, qua scilicet quis advertere poterat, et debebat, nec quæcumque actualis, qua scilicet intellectus rationes commodi, et incommodi in objecto attendat: sed requiritur, ut advertat moralem malitiam objecti, aut saltem de ea dubium, vel scrupulum concipiat. Ratio est, tum quia sine ista advertentia non est voluntarium, cum non sit cognitum, quia quoad talis cogitatio intellectui non occurrit, non est sufficiens, principium deliberandi de malitia, ideoque nec libertas, ac proinde nec culpa; et censetur illa inadvertentia naturalis, et invincibilis oblivio. Addit tamen *Tann. d. 4. de pecc. d. 5. q. 5. d. 5. n. 106.* non esse necesse, ut consideratio illa maneat actu, dum peccatum durat; sed satis esse, ut vel actu, vel virtute maneat, ita ut cum ea vel actus peccati fuerit inchoatus, vel saltem causa data, ut fit in ebrio, qui peccat, non vi præsentis, sed præteritæ deliberationis. Vide *Bald. l. 1. d. 37.* Verum Recentiores communiter do-

nihil volitum, nisi præcognitum; unde nequit ignorantia imputari ad culpam, nisi de malitia objecti habeatur saltem aliqua confusa apprehensio: ille enim qui nullo modo advertit malitiam suæ actionis, vel obligationem advertendi, nullo modo peccat adversus illam agendo.

His positis, meum proferam sensum, et dico quòd sistendo intra limites justì, præfata sententiæ facillè conciliari possunt. Nam si dicatur ad omnia peccata mortalia necessariò exposci actualem et expressam advertentiam, hoc utique falsum est; quia multipliciter evenire potest, quòd plura mala, quamvis actualiter et expressè non advertantur, bene tamen imputantur ad culpam ea patrantibus, si ipsorum ignorantia sit aliquo modo voluntaria, vel ob negligentiam, vel ob passionem, aut pravum habitum, vel ob voluntariam inconsiderationem in operando.

Primo igitur modo ignorantia fit voluntaria ob negligentiam, ut docet S. Thomas (1. 2. q. 76. a. 3.) qui regulam ibi præmittit, dicens: « Ignorantia quæ est causa actûs, quia causat involuntarium, de se habet quòd excuset à peccato, eò quòd voluntarium est de ratione peccati. » Deinde subdit ignorantiam posse esse voluntariam duobus modis, « vel directè, sicut cum aliquis studiosè vult nescire aliqua, ut liberius peccet: vel indirectè, sicut cum aliquis propter laborem, vel propter alias occupationes negligit addiscere id per quòd à peccato retrahetur. Talis enim negligentia facit ignorantiam ipsam esse voluntariam, et peccatum, dummodo sit eorum, quæ quis scire tenetur et potest. Et ideo talis ignorantia non totaliter excusat à peccato. Si verò sit talis ignorantia, quæ omnino sit involuntaria, sive quia est invincibilis, sive quia est ejus quòd quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat à peccato: Nota, talis negligentia facit ignorantiam ipsam esse voluntariam. » Præterea nota hîc, Angelicum ultimis verbis relatis non dubitare, quòd bene possit dari invincibilis ignorantia etiam eorum, quæ quis scire tenetur. Idem scribit alibi (*de Malo* q. 3. art. 7. ad. 7.): « Ignorantia quæ est omnino involuntaria, non est peccatum. Et hoc est quòd Augustinus dicit: *Non tibi imputatur ad culpam, si invidus ignoras, sed si scire neglexeris.* » Per hoc autem quòd addit, sed si scire neglexeris, dat intelligere, quòd ignorantia habet quòd sit peccatum ex negligentia præcedente, quæ nihil est aliud, quam non applicare animum ad sciendum ea, quæ quis debet scire. » Eodemque loco ad 8. ait S. Thomas, quòd tum ignorantia reputetur voluntaria, cum homo, « propter laborem addiscendi, vel ne impediatur à peccato, quòd diligit, scientiam recusat, et sic ignorantia est à voluntate quodammodo imperata. » Hisce igitur locis S. Doctor minimè quippe culpabilem reputat ignorantiam ejus, qui non advertit, sed ejus qui negligit, sive recusat actu quodammodo à voluntate imperato animum applicare ad ea addiscenda, quæ scire tenetur circa præceptum quòd urget, aut expressius declarat in corpore prædicti Articuli 3. inquires: « Causa ignorantia est

» animum ad discendum non applicare et hoc ipsum non applicare animum ad sciendum id quòd quis debet scire, est peccatum omissionis. »

Secundo modo ignorantia fit voluntaria ob passionem, quam quis vult deliberatè sequi: illi enim, qui secundum suam passionem operatur, bene imputabitur omnis pravus effectus tali passioni connexus, licet in particulari non agnoscat; quia cum homo passionem aliquam amplectatur, consequenter ipse amplectitur omnes effectus communiter ex illa passione provenientes, qui, etsi in particulari non prævidentur, prævidentur saltem in confuso; volens enim aliquam explere passionem, putat vindictam, admittit consequenter saltem in confuso quæcumque perversa media, quæ ad explendam passionem illam conducunt. Unde effectus provenientes, quamvis non sint voluntarii in se, sunt tamen voluntarii in sua causa, nimirum in adhaerendo in passionem. Ita etiam docet S. Thomas (1. 2. q. 6. a. 8.) ubi ignorantiam hujus operantis per passionem vocat *ignorantiam malæ electionis*: dicens: « Alio modo dicitur ignorantia voluntaria ejus, quòd quis potest scire et debet; sic enim non agere, et non velle, voluntarium dicitur.... Hoc igitur modo dicitur ignorantia, sive cum aliquis actu non considerat, quòd considerare potest et debet, quæ est ignorantia malæ electionis, sive ex passione vel ex habitu proveniens. » Idem repetit in *Opusc. de Malo* q. 3. a. 20. ubi ait: « Ligatio rationis per passionem non imputatur ad culpam, nisi fortè quoad principium talis passionis, quòd fuit voluntarium, poterat enim voluntas à principio impedire ne passio in tantum procederet. » Præterea alibi (1. 2. q. 77. a. 7.) dicit: « Quandoque verò passio non est tanta, quòd totaliter intercipiat usum rationis, et tunc ratio potest passionem excludere, divertendo ad alias cogitationes, vel impedire ne suum consequatur effectum. »

Tertio modo ignorantia fit voluntaria ratione pravi habitûs, ut etiam habetur ex S. Thoma loco supra citato (1. 2. q. 6. a. 8.); et tunc actus mali qui ex malo habitu proveniunt, sunt pariter voluntarii, vel in sua causa, scilicet cum in principio prava consuetudo voluntariè contrahitur; vel potius, quia, ut sentio cum Antoine, et Auctore libri, cui titulus, *Istruz. de Novelli Confessori*, hujusmodi peccatores malè habituatì, quamvis habeant cognitionem minùs expeditam quàm alii, semper tamen habent cognitionem aliquam actualem suorum criminum sufficientem ad reddendos actus deliberatos et mortales; cum enim ipsi parvipendant peccatum, non fit in eorum animis illa sensibilis et memorabilis impressio, quæ fit in alio habente conscientiam minùs depravatam; et hinc evenit, quòd in eorum memoria non remanet vestigium actualis illius cognitionis, quam satis habuerunt antea de peccato, aut vestigium est adeo leve, ut interrogati de facili respondeant, quòd non adverterint: sed cautus Confessarius non debet ipsis fidem præstare. Et idem videtur etiam posse dici de operantibus secundum suas pravas passio-

nes, quibus non jam defuit omnis cognitio malitiæ suarum culpæ, sed cognitio est in eis tam obscura, ut vix discerni possit.

Quarto demum modo ignorantia fit voluntaria, et culpabilis, ut dicunt *Tannerus* (t. 2. Dub. 4. q. 5. Dub. 5. a. n. 103.) *Antoine* (tr. de Pecc. c. 4. qu. 7. in fine) cum *S. Antonino*, si homo in agendo advertenter negligit adhibere considerationem, quam res agenda meretur, illi enim qui jam advertit (ut rectè ait *Antoine*) aliquid ampliùs considerandum, et tamen vult præcipitanter operari, meritò imputantur omnes errores, quos committit.

Contra verò mihi omnino tenendum videtur, si ignorantia nullo ex prædictis modis fuerit voluntaria, et homo nullam habuerit actualem advertentiam malitiæ, vel periculi, nec directè, nec indirectè, neque in se neque in sua causa, tunc nullo modo imputantur ei errores quos non advertit. Ratio, quia ut imputentur alicui effectus cujusdam causæ, debet necessariò præcedere (saltem in principio) advertentia actualis et expressa malitiæ objecti: advertentia enim interpretativa, ut rectè loquuntur *Salm.* tr. 20. c. 13. n. 7. fundatur super aliquam advertentiam expressam, sicut voluntarium indirectum fundatur super directum. Præterquam quòd advertentia interpretativa supponit obligationem, et potentiam advertendi; sed deficiente omni advertentia expressa, non est potentia advertendi, et ideo nec obligatio, cum nulla obligatio liget, nisi priùs quodam modo agnoscat.

Dices: Omnis ignorantia in eo qui tenetur et potest suam obligationem advertere, est vincibilis, et propterea culpabilis. Sed rectè respondent *Syloius* et *Suarez*, quòd ille qui omnini ignorat malitiam objecti, et adhuc obligationem advertendi, habet quidem potentiam remotam, sive physicam ad advertendum, sed caret potentia proxima, et expedita, quæ homini necessaria est ad cognoscendam deformitatem suarum actionum, *Quis nesciat non esse in hominis potestate, quod sciat?* ait *S. Aug.* lib. de Spir. et lit. Unde nequit ipse naturaliter, ac humano modo suam vincere ignorantiam. Agnoscat quidem suam actionem qua actio est, sed ignorabit eam qua mala est; sola enim cognitio objecti in esse physico non est sufficiens principium ad discernendum, nec ad inquirendum objectum in esse morali, quod equidem prorsus differt à physico. « Quando nulla (sapienter » ait *P. Suarez*) talis cognitio in mentem subiit, qua possit vultas excitari ad quærendam scientiam, non est in potestate hominis se ad illam movere, et consequenter non potest talis ignorantia homini imputari » (*Suar.* in 3. p. t. 5. D. 4. Sect. 8. n. 18.) Et hoc est quod docet *S. Thom.* (1. 2. q. 76. a. 2.) dicens: « Unde propter negligentiam ignorantia eorum, quæ ali- » quis scire tenetur, est peccatum. Non autem imputatur homini » ad negligentiam, si nesciat ea quæ scire non potest: unde » horum ignorantia invincibilis dicitur, quia studio superari non » potest. » Studium autem hoc, sive diligentia adhibenda ad ex-

pellendam ignorantiam, ut rectè advertit *Syloius* cum *Medina*, et *Ricardo* (*Syloius* in 1. 2. qu. 76. art. 3. Concl. 1. et deinde qu. 5. Concl. 1.), non debet esse summa, sed sufficit si sit moralis, et talis quàm prudentes communiter adhibere solent in re gravi superveniente enim dubio, indoctus debet consulere peritos. Doctus verò consulere libros vel cum aliis doctis rem conferre.

Hanc denique sententiam observo communiter teneri ab auctoribus, non solum probabilistis (qui eam non jam ut probabilem, sed tanquam certissimam apud omnes agnoscunt; sicut scribit *Suarez*) et etiam antiprobabilistis, etenim de *Sainte Beuve* Doctor Sorbonicus sic ait: « Si advertatur tantum in actum materialiter sive physicè consideratum, et non formaliter seu moraliter, erit tantum volitus actus iste, ut est quid physicum, » et non ut est quid morale; ergo non ut malum; et in hoc non erit malitia. » (*Sainte Beuve* de Pecc. D. 5. Sect. 1. art. 3.) Cardinalis *Gotti* scribit: « Dico secundò, ad peccatum mortale sufficere advertentiam implicitam seu virtualem malitiæ actionis, vel ejus periculi. Etenim eo ipso quo quis dubitat aut suspicatur de malitia suæ actionis, vel malitiæ periculo, et tamen rei veritatem inquirere negligens, actionem ponere censetur interpretativè et ipsam malitiam velle. » (*Gotti* t. 2. tr. 4. de Vitiis q. 1. Dub. 4. §. 3. num. 11. P. *Wigandt* pariter inquit: « Dico 1. Deliberatio, seu advertentia est duplex: una est plena et perfecta, quæ adest quando homo advertit, non solum ad operationem, quoad entitatem naturalem ejus, v. g. ad esum carni, sed etiam ad ejus malitiam, aut periculum transgressionis legis: alia est imperfecta, etc. Dico 2. Ut aliquid in individo imputetur ad culpam mortalem, debet adfuisse plena et perfecta deliberatio. » (*Wigandt* tr. 4. Ex 2. de Peccat. n. 50.) Consentit his *S. Antoninus*, qui ad peccandum mortaliter in delectatione morosa requirit non solum deliberationem, sed etiam animadversionem periculi, his verbis: « Aut ergo manet talis complacentia post sufficientem deliberationem, et animadversionem periculi, et tunc est mortale. » (*S. Ant.* p. 2. tit. 5. c. 5. in fine.) Alio loco inquit: « Defectus recti judicii ad considerationis vitium pertinet, prout scilicet aliquis in rectè judicando deficit, eò quòd contemnit vel negligit attendere ea, ex quibus rectum judicium procedit. » (*Idem* ibid. c. 11. sub init.) Consentit etiam *Cont. Tourn.*, quia sic concludit: « Itaque, ut intra veri limites gradum sistamus, existimamus, eum, qui ita non advertit ad peccati malitiam, ut vel naturali raptus distractione, vel ob similem causam advertere non possit, peccato non teneri. Sic excusabitur Pœnitens, qui injunctam pœnitentiam præ oblivione non implet. Verùm aliter dicendum de actionibus, quas eliciunt aut omittunt viri terrenis rebus absorti, passionibus suis servientes, assueti, ut nequidem cogitent se non cogitare. » (*Contin. Tourn.* t. 2. de. Pecc. c. 4. a. 1. p. 283. in princip.). Sed idem jam nos admisimus supra n. 28 ad 31. Consentit etiam *Antoine*, qui agens de ignorantia dicit.

inadvertentiam sive inconsiderationem esse culpabilem in eo, qui debitam diligentiam omittit, vel qui præcipitanter agit jam advertens rem indigere majori consideratione, vel qui actu positivo vult sequi passionem quæ advertentiam impediatur. « E contra (dicit) si (inadvertentia) sit invincibilis in homine habente cognitionem habitualement debitam, est prorsus inculpabilis, et excusatur à peccato ea quæ ex illa fiunt contra Legem; quia malitia actus tunc nullatenus ne interpretative quidem est voluntaria; nam sine potestate cognoscendi non potest esse volitio. » (*Antoine de Pecc. c. 4. q. 7.*)

Hinc concludendum, quod opinio eorum (si forte adsunt) qui dicunt operanti adversus Legem imputandos esse omnes errores quos committit, etiamsi nulla unquam intercesserit actualis advertentia, nec directa nec indirecta, in se vel in causa, saltem in confuso, sed tantum adfuerit advertentia interpretativa, in hoc dumtaxat consistens, quod ipse debuit et potuit sola potentia physica et remota malitiam advertere: hæc opinio nullo modo sustineri potest. Alias sequeretur quod plurimi homines multis mortalibus culpis gravati se invenirent, quin circa illas ullam cognitionem unquam habuerint. Dicent quod homines illi in pœnam aliarum culparum, putâ ob cupiditates suas non repressas, obligationes proprii status non impletas, cæterasque negligentias, merentur sub tractionem lucis, qua alioquin bene advertissent operationum suarum malitiam, et ideo omnes sui errores imputantur ad culpam. Sed ut illatio hæc valere posset, prius probanda esset supposita propositio, quæ nobis minime probatur; nam ratione aliorum defectuum Deus privabit aliquem sua ulteriori luce, qua tentationibus et passionibus propriis restitisset, nisi defecisset in aliis, itaque subtractio illa efficiet quod talis homo incidat in culpas, quas satis advertit ut culpas; sed non efficiet quod ei imputentur errores, quos nullo modo, neque expressè, neque in confuso ut culpas agnoscit; quia ubi non est cognitio, non est libertas; et ubi non est libertas, non est peccatum. Instabunt. Sed S. Thomas (*Lect. 7. in c. 1. Epist. ad Rom.*) dicit: « Si ignorantia causatur à culpa, non potest subsequentem culpam excusare. » At hoc dicimus sanè intelligendum de ignorantia voluntaria aliquo ex modis, ut supra ab eodem Angelico explicatis. Præterquam quod S. Doctor loquitur ibi de Infidelibus, quibus errantibus in Fide, ob eorum certè culpabilem ignorantiam, merito imputantur ad culpam omnia mala quæ patrant.

Præterea, si absque ulla advertentia imputantur homini omnes sui errores, quamvis ipse, debita diligentia jam adhibita, rectè operari iudicet, sequeretur quod ad honestè operandum non sufficeret sequi sententias (si sint minùs tutæ) nec probabiliores, nec probabilissimas, nec etiam moraliter certas. Sed hoc dici nequit, cum ab Alexandro VIII damnata sit Prop. 3. quæ dicebat: « Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam. »

Remanet objectionibus prolixis Adversariorum satisfacere, sed nos brevè expediemus. Opponent I illud in *Reg. 13 juris in 6.* ubi dicitur: *Ignorantia facti, non juris excusat.* Sed huic bene respondet *Syloius* (1. 2. q. 76. art. 3. Qu. I. Concl. 7.) id intelligi de Statutis forensibus, uti jam explicat *Glossa* ibidem; in foro enim judiciali post legis promulgationem ignorantia transgressorum ordinariè præsumitur vincibilis; nisi adsit aliqua ratio, quæ contrarium præsumere faciat, ut habetur in *c. In tua, t. 2. Qui matrim. accus. etc.*

Opponent II quod si ad omnia peccata requiretur actualis advertentia, inculpabiles reputandi essent Judæi crucifigentes Dominum, Pagani occidentes Martyres, et Hæretici innumera crimina perpetrantes. Sed uno verbo his omnibus responderetur nempe quod horum omnium ignorantia fuit et est omnino crassa. Loquens enim Christus Dominus de Judæis, dixit: « Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. » *Jo. 15. 24.* Idem quippe dicendum de Infidelibus, et Hæreticis, quibus ob suam malitiam vel supinam negligentiam omnes sui errores justè imputantur ad culpam.

Opponent III quod sententia requirens aliquam advertentiam actualem non differt ab ea, quæ peccatum philosophicum tuebatur à culpa theologica immune. Sed responderetur, quod ideo præfata opinio proscripita fuit ab Alexandro VIII, quia ille qui operatur contra rectam rationem, ut supponitur in peccato philosophico, etiamsi non reputet lædere Deum, reipsa jam lædit; offendendo enim naturam rationalem, offendit simul ipsius naturæ Auctorem. Sed in tali peccato semper requiritur, ut homo advertat suam actionem rectæ rationi adversari. Quid ergo commune est inter peccatum philosophicum, et actionem illam, qua quis nullo modo, ne in confuso quidem advertit esse malam, et fortè aliquando bonam reputat? Hoc de Advertentia, transeamus ad consensum.

II. De consensu voluntatis.

3. — Certum est peccatum voluntate committi, ut docent omnes cum *S. Aug. et S. Th. 1. 2. q. 74. art. 1.* Sed hic prænotandum I ad peccatum mortale requiri omnino perfectum consensum, sive deliberationem voluntatis. Id commune et certum est apud *D. D.* adhuc rigidioris sententiæ, ita enim rigidissimus *Contensonius* in sua *Theol. t. 1. p. 164. Spec. 3. Cont. Tourn. t. 2. p. 284. v. Quod. Conc. t. 10. p. 508. n. 7. Wigandt. tr. 4. Ex. 2. n. 44. Genet. tr. 1. c. 9. de Peccat. q. 12. in fin.* ubi ait: « Cum peccatum ex voluntate tantum proveniat, si deliberatio sit imperfecta tantum, peccatum erit tantum veniale. » Ita etiam *Nawarr. Sum. c. 16. n. 8.* ubi: « Ad constituendum peccatum iudicium integrum requiritur, » ex *cap. 1. de Delict. pueror.* Item *Salm. tr. 26. cap. 11. n. 5. cum Caj. Vasq. Sanch. Pal.* et aliis innumeris, ex *D. Th. 1. 2. q. 88. a. 6.* ubi docet: « Potest... quod est » ex genere mortale, esse veniale propter imperfectionem actus, » quia non perfectè pertingit ad rationem actus moralis, cum non

» sit deliberatus, sed subitus. » Idemque docet S. Doctor in 4. D. g. quæst. 1. art. 4. ubi ait tunc pollutionem semidormientis esse mortale, quando est cum deliberato consensu advertenter acceptata. Idem D. Ant. 2. p. 11. tit. 6. c. 5. Et rationem clariùs explicat *Contensonius loc. cit.* dicens, quòd ad peccatum mortale requiritur perfecta deliberatio, quia motus nostri in tantum sunt culpabiles, in quantum sunt voluntarii; in tantum autem sunt perfectè voluntarii, in quantum sunt deliberati: porro ad peccatum mortale, quod est plena et consummata culpa, requiritur perfectum voluntarium. Prænotandum II consensum posse esse expressum, sive directum, et implicitum sive indirectum, quando scilicet quis vult causam, ex qua necessariò oritur effectus; tunc enim si vult causam directè, indirectè vult etiam effectum. Prænotandum III quòd post advertentiam intellectus triplici modo potest se ferre voluntas erga objectum malum propositum, 1. positivè consentiendo in illud, 2. non consentiendo, nec resistendo, sed tantum negativè se habendo, 3. positivè resistendo.

6. — Hinc oritur magna illa quæstio inter DD. an peccet graviter, qui negativè se habet, et positivè non resistit motui appetitus sensitivi circa objectum sub mortali prohibitum? Hic præmittendum certum esse de Fide, contra novatores, motus sensualitatis sine ullo voluntatis consensu non esse lethales, ex *Trid. s. 5. de Pec. orig.* ubi dicitur: « Concupiscentiam, quam » aliquando peccatum Apostolus appellat, S. Synodus declarat » Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè et propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat; Si quis autem contrarium sentit, anathema sit. » Imò (quidquid dicant *Caj. et Gonet.*) videtur certum, tales motus ne veniales quidem esse, ex eod. *Trid. l. c.* ubi simul dicitur, quòd concupiscentia nocere non consentientibus, et viriliter per gratiam Christi repugnantibus non valet: Vide *Wigandt. t. 4. Ex 2. n. 44.* Hinc pro responsione ad quæsitum tres adsunt sententiæ. Prima cum *Val. Less. Vasq. etc. apud Salm. tr. 20. c. 15. n. 13.* affirmat peccare graviter, etiam cessante periculo consensûs. Ratio istorum, quia voluntas tenetur non solum non consentire, sed etiam resistere motibus inordinatis appetitus sensitivi. Secunda sententia cum *Tamb. et aliis apud Croix l. 5. ex n. 109.* dicit talem ne venialiter quidem peccare, remoto periculo consensûs; sed hanc sententiam asserunt *Salm. n. 14.* communiter rejici; unde meritò dicunt cum *Croix* in praxi nullatenus esse tenendam. Tertia, et vera sententia cum *S. Th. qu. 15. a. 4. ad 10. Sanch. Dec. l. 1. c. 2. nu. 13. Gers. Pal. Rodr. Gran. et Salm. l. c. n. 15. et 16.* tenet, cessante periculo consensûs, esse veniale non resistere positive motibus illicitis, sed non mortale. Idque videtur expressè confirmare *S. Th. 1. 2. qu. 74. art. 4.* ubi ait: « Peccatum mortale » non potest esse in sensualitate, sed solum in ratione. » Ratio igitur est, tum quia consensus ad graviter peccandum non provenit ex appetitu, sed ex voluntate, quæ cum non positivè con-

sentit, non committitur mortale. Et ideo committitur veniale, in quantum homo cavere debet, ne appetitus trahat post se voluntatem: sed hæc obligatio, quando periculum consensûs non est proximum, est tantum levis; tum quia, si sub gravi teneremur omnes motus inordinatos positivè repellere, teneremur ad impossibile: impossibile enim est (ut ait *Caj.*) omnes hos motus collectivè sumptos positivè coercere.

7. — Ex his tamen infertur, quòd quando delectatio venerea supervenit, tenemur sub gravi ei positivè resistere, quia hujusmodi commotiones, quando sunt vehementes, plerumque, si positivè non repellantur (saltem per actum simplicis displicentiæ) trahunt secum consensum voluntatis: Ita *Croix l. 5. ex n. 109. et Bus infra D. 2. A. 2. in fin. Holzm. to. 2. p. 325. Sylo 1. 2. qu. 74. a. 2. q. 1. Tour. t. 3. q. 129. et Spor. t. 1. p. 81. n. 14. et Salm. n. 19. cum communi DD.*

8. — Notandum autem hîc I quòd ad repellendas tentationes carnales, quoad sensum, valde prodest, ut commotiones compescantur, partes commotas vestibus tegere, ac comprimere: ut advertit quidam Auctor modernus. Quoad mentem autem præservandam à consensu, prodest sanè cogitatio de Passione Jesu Christi, vel de pœnis Inferni, vel de Morte, etc. et etiam de cruciatu remorsûs, quem patitur Anima post peccatum patratum. Magis verò necessarium erit in hujusmodi concupiscentiis ad orationem recurrere: Castitas enim non nisi à Deo obtinetur, ut fatetur *Salomon Sap. 8. 21. Et ut scioi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, etc.* Et ordinariè Deus non dat nisi petentibus, ex illo *S. Joann. 16. 24. Petite, et accipietis.* Hinc tentatus auxilium tunc imploret à Domino, à *Scipara Immaculata* à Sanctis puritatis amatoribus, ut à *S. Aloysio Gonzaga*, à *S. Philippo Nerio*, etc. Præ omnibus autem sufficiet, et erit remedium aptius, quia brevius et facilius, invocare confidenter et pluries, veneranda, et potentissima Nomina *Jesu et Mariæ.* Maximè etiam juvabit ferventem actum Amoris, erga Deum elicere, propositum renovando, mortem potiùs subeundi quàm peccandi. Sufficit etiam in actu commotionis animum ad alia divertere, cum hoc etiam sit positivè resistere, ut bene advertunt *Spor. p. 82. n. 16. Tourn. tom. 3. p. 531. Contens. tom. 1. p. 164. Spec. 3. et Croix l. 5. num. 111.* Et, si motus sint leves, melius erit eos contemnere sine positiva resistantia, *Croix ibid. Bonasp.*

9. — Notandum II non esse obligationem motibus carnalibus resistendi positivè, si justa adsit causa non resistendi, nempe si quis expertus sit resistendo magis motus excitari, et augeri; vel si motus ortum habeant ex actione necessaria, vel utili, v. g. ex auditione Confessionum, ex lectione rerum turpium scitu utilium, ex tactu necessario ad medendum, et simili. Tunc enim ex una parte causa motuum non tenemur operam relinquere, ut docent *DD. communiter cum Spor. pag. 81. num. 14. Contens. l. c. et Salm. c. 13. n. 20. Croix. lib. 5. n. 111. Suar. et aliis;* Et ex alia, neque

tenemur tunc motibus positivè resistere, si non facile negotium sit illos repellere. Sat est igitur tunc negativè se habere cum firmo proposito nunquam consentiendi: Ipsa enim non consentiendi actualis cura sufficit tunc ad liberandum hominem à culpa saltem mortali, etsi non à veniali, si resistentia sit tepida, ut dicunt *Tol. Laym. etc. cum Salm. d. c. 13. n. 20.* Verum *Croix l. 5. cum. Az. et Sanch.* ut certum supponit, quòd in casu prædicto, quando tentatio diu durat, et nimis molestum foret jugiter motus positivè repellere, nullum peccatum sit eosmittere, negativè se habendo. Et sic facere consulit *Tourn. tom. 3. p. 531. Concl. 2. cum Sylo.* his qui sunt timoratae conscientiae.

Hic demum adnotanda sunt aliqua circa peccata omissionum: et notandum I cum *S. Th. et Salm. c. 10. n. 11.* ad quodlibet peccatum omissionis requiri actum positivum voluntatis; voluntas enim non exercetur, nec peccat, nisi per actum. Notandum II. Actus omissionem concomitantes, ut ludere, edere, dum v. g. omititur Sacrum, non esse peccaminosos, nisi sint causa omissionis, puta, cum lusus est causa omittendi Sacrum. Ita *Salm. de Princ. mor. c. 10. num. 16. Corn. Montes, etc.* Tunc autem actus influentes eandem malitiam omissionis induunt, non verò diversam, ut (contra *Suar. Gran. etc.*) tenent *Contin. Tourn. t. 2. p. 353. v. Dico 2. Lugo, Bec. Bon. Az. Fill. et Salm. c. 10. cum aliis, et communi*: Quare sufficit tunc tantum omissionem confiteri: Si verò actio, quæ est causa omissionis, sit etiam grave peccatum, nempe si quis omitat Sacrum ob furandum, tunc furtum potest dici in Confessione seorsim ab omissione Sacri, quia tunc furtum non est nisi causa aggravans, non autem mutans speciem. Ita *Nao. Lug. Dian. Leand. cum Salm. c. 10. n. 21. contra Corneio.*

10. — Notandum III quòd peccatum omissionis incipit imputari à tempore, quo advertenter ponitur illius causa. Ita dividendum cum *Sanchez, Bon. Fill. Becc. etc.* apud *Salm. c. 10. n. 22. contra Sylo. Pal. etc.* qui tenent, sed improbabiliter, quòd peccatum non committitur, nisi verè Sacrum omitatur. Dicendum præterea quòd ommissio voluntaria in causa etiam imputatur ad peccatum, etsi voluntas postea non possit operari, puta si quis se inebriet, prævidens causa ebrietatis se omissurum Missam, tunc tenetur confiteri causam, et effectum illius, ebrietatem scilicet et omissionem Sacri, ut melius, dicunt *Salm. num. 28. cum Sot. Sanch. Pal. Led. et aliis communiter.* (contra *Vasq. Bon. Laym. etc.*) Modò ante effectum secutum non retractetur voluntas, ut probabiliter docent *Sanch. Azor. Vill. et Salm. n. 29. etc.* tum enim est probabile non teneri confiteri effectum secutum. Vide dicta *l. 4. num. 149.* Ex hoc etiam deducitur, quòd si effectus accidat post retractionem, non incurritur censura contra peccantes imposita, quia ista requirit contumaciam in actu peccati, vide dicenda *l. 7. n. 40.*

11. — Quær. hic, an peccatum veniale sit contra Legem Divinam? Negare videtur *S. Th. 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. dicens, non...*

est contra legem... sed... præter legem, quia non observat modum rationis quem lex intendit. Affirmant autem *Estius et Vasq. Sot. Med. Azor. apud Salm. Tract. 20. de Princip. mor. c. 8. de pecc. n. 4.* Et ratio istorum valde urget, quia peccatum veniale revera etiam est à Deo prohibitum, prout *Ecclii cap. 7. Noli velle mentiri. Matt. 5. non jurare omnino.* Ergo veniale etiam est contra Divinum Præceptum. Et hæc est vera sententia, nam, ut bene explicant *Salm. l. c. n. 6.* distinguit *S. Th.* substantiam legis, et modum legis; quare, licet culpa venialis non sit contra legis substantiam, est tamen contra modum legis observandæ, qui modus certè etiam à lege Divina præcipitur, quando dissonat à recta ratione. Ideo semper verum est, quòd peccatum veniale sit contra legem Dei si non substantialem, saltem (ut ita dicam) modalem.

Hic aliqui agunt de culpa originali, et de ejus effectu; sed quia hæc materia non est præsentis instituti, potes observare Scholasticos de ea tractantes.

Super autem censuris circa sententiam spectantem ad Conceptionem B. Mariæ V. vide Dissertationem in *lib. 7. de Censuris, ex n. 244.*

Hic tamen notandum, quòd Propositio quæ dicebat non esse mortale, nec mereri pœnam æternam *Peccatum Philosophicum*, nimirum culpa illa, quæ agnoscitur esse quidem contra rationem, sed non contra legem divinam, his verbis: « Quòd in eo qui vel » Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, sit grave peccatum, » sed non sit offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens » amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum, » Hæc Propositio damnata fuit ab Alexandro VIII. Et meritò, quoniam qui noverit opus suum adversari Naturæ rationabili, sat etiam agnoscit (saltem in confuso) injuriam quam irrogat Deo, qui est Auctor Naturæ.

DUBIUM II.

An, et quomodo desideria, et delectationes sint peccata?

PER desiderium intelligitur voluntas, intentio, vel propositum efficax rei malæ: per delectationem verò, simplex amor, et complacentia objecti cogitati, fruendo ejus dulcedine, absque desiderio executionis, soletque dici morosa; non à mora temporis, cum momento possit perferri; sed quòd voluntas, post plenam advertentiam rationis, ei immoretur.

ARTICULUS I.

Quale peccatum sit desiderium malum?

12. An desiderium sumat speciem ab actu exteriori? — 13. An sit peccatum desiderium objecti mali cum consensu conditionali? — 14. An delectatio de objecto malo sit illicita, quamvis consensus sit conditionatus?